

Конституційний Суд України

Конституційний Суд України є єдиним органом конституційної юрисдикції в нашій державі. Він забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність їй законів та інших актів, а також здійснює офіційне тлумачення Основного Закону.

Наявність Конституційного Суду серед вищих органів державної влади є однією з обов'язкових ознак правової держави. Закон про Конституційний Суд України було прийнято 13 липня 2017 року, який визначає його статус, повноваження та принципи діяльності.

Статус та мета діяльності Конституційного Суду

Єдиний орган конституційної юрисдикції

Конституційний Суд України є незалежним органом в системі судової влади, який покликаний забезпечити відповідність законів та інших нормативно-правових актів Конституції України.

Основна мета

Забезпечення конституційної законності та верховенства Конституції України як Основного Закону держави на всій території України.

Механізм діяльності

Здійснення повноважень шляхом розгляду в судовому засіданні справ про конституційність законів та інших нормативних актів, а також надання висновків з питань, передбачених Конституцією.

Принцип верховенства права

Принцип верховенства права є фундаментальним у діяльності Конституційного Суду України. Він вимагає від Суду при розв'язанні питань, що підпадають під його юрисдикцію, керуватися лише вищими конституційними критеріями.

Відповідно до цього принципу, Конституційний Суд зобов'язаний діяти виключно правовими методами, спираючись на норми Конституції та Законів України. Це забезпечує об'єктивність та неупередженість у прийнятті рішень.

Верховенство права також означає, що жодні політичні чи інші міркування не можуть впливати на рішення Суду. Судді керуються виключно правовими нормами та принципами, що закріплені в Основному Законі держави.

Принцип незалежності Конституційного Суду

1

Інституційна незалежність

Конституційний Суд є єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні і приймає остаточні рішення зі справ, що віднесені до його підвідомчості. Абсолютно недопустимим є вплив у будь-якій формі на діяльність Суду з боку державних чи недержавних структур.

2

Особиста незалежність суддів

Незалежність суддів забезпечується встановленим законом порядком зайняття ними своїх посад, недоторканністю, суворою процедурою здійснення правосуддя та відповідальністю за неповагу до суду чи втручання у вирішення справ.

3

Право на окрему думку

Відповідно до ст. 93 Закону "Про Конституційний Суд України" кожен суддя має право на окрему думку, яка викладається у письмовій формі, додається до відповідного акту Суду та оприлюднюється на офіційному веб-сайті.

Принцип колегіальності

1 Спільне вирішення питань

Принцип колегіальності передбачає вирішення будь-яких питань, віднесених до юрисдикції Конституційного Суду, колегіально, у порядку, визначеному Законом "Про Конституційний Суд України" і Регламентом роботи Конституційного Суду.

2 Заборона одноособових рішень

Жодне рішення Конституційного Суду України не може бути прийняте одноособово його Головою чи кимось із суддів Конституційного Суду. Конституційний Суд України є колегіальним органом, в якому група суддів спільно обговорює і вирішує питання.

3 Врахування думок усіх суддів

Колегіальність в роботі Конституційного Суду України дозволяє враховувати знання і думки усіх суддів при обговоренні та вирішенні питань та виробленні остаточного рішення, що підвищує його обґрунтованість.

Принцип рівноправності суддів

Відсутність переваг

Принцип рівноправності суддів означає відсутність під час розгляду конкретних справ якихось переваг у будь-кого з суддів Конституційного Суду України, включаючи і Голову Конституційного Суду.

Рівність голосів

Кожен суддя має один голос і рівне право його використання при виконанні своїх суддівських обов'язків. Це забезпечує демократичність процесу прийняття рішень.

Принцип більшості

Рішення Конституційного Суду на його засіданнях приймається, якщо за це рішення проголосувало більше половини суддів Конституційного Суду України, які брали участь у засіданні.

Принцип гласності та відкритості

1

Відкритість засідань

Розгляд справ на пленарних засіданнях Великої палати Конституційного Суду та Сенату Конституційного Суду здійснюється відкрито, за винятком закритої частини цих засідань, коли ухвалюється рішення.

2

Винятки для закритих засідань

Закрите пленарне засідання допускається лише тоді, коли розгляд справи на відкритому пленарному засіданні може призвести до розголошення державної таємниці та (або) іншої інформації, що охороняється законом.

3

Інформування громадськості

Принцип гласності також означає забезпечення широкого інформування у засобах масової інформації про роботу Конституційного Суду України та зміст прийнятих ним рішень.

4

Доступ для медіа

Представники медіа, акредитовані в Суді, можуть здійснювати відео- та фотофіксацію, вести аудіозапис відкритої частини пленарного засідання Великої палати або Сенату.

Принцип повного і всебічного розгляду справ

Право витребувати документи

Колегія суддів КСУ, Сенат та Велика палата мають право витребувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових осіб та інших суб'єктів необхідні документи, матеріали та інші відомості, що стосуються справи.

Призначення експертизи

Колегія суддів, Сенат та Велика палата в разі необхідності призначають експертизу в справі і вирішують питання щодо залучення до участі в конституційному провадженні експертів для забезпечення об'єктивного розгляду.

Виклик свідків та спеціалістів

Суд може викликати на засідання посадових осіб, спеціалістів, свідків, представників суб'єктів звернень, громадян, участь яких необхідна для забезпечення об'єктивного і повного розгляду справи.

Відповідальність за ухилення

Ухилення без поважних причин від з'явлення на засідання, а також відмова надати витребувані документи або їх умисне приховування мають наслідком відповідальність винних у цьому осіб за законом.

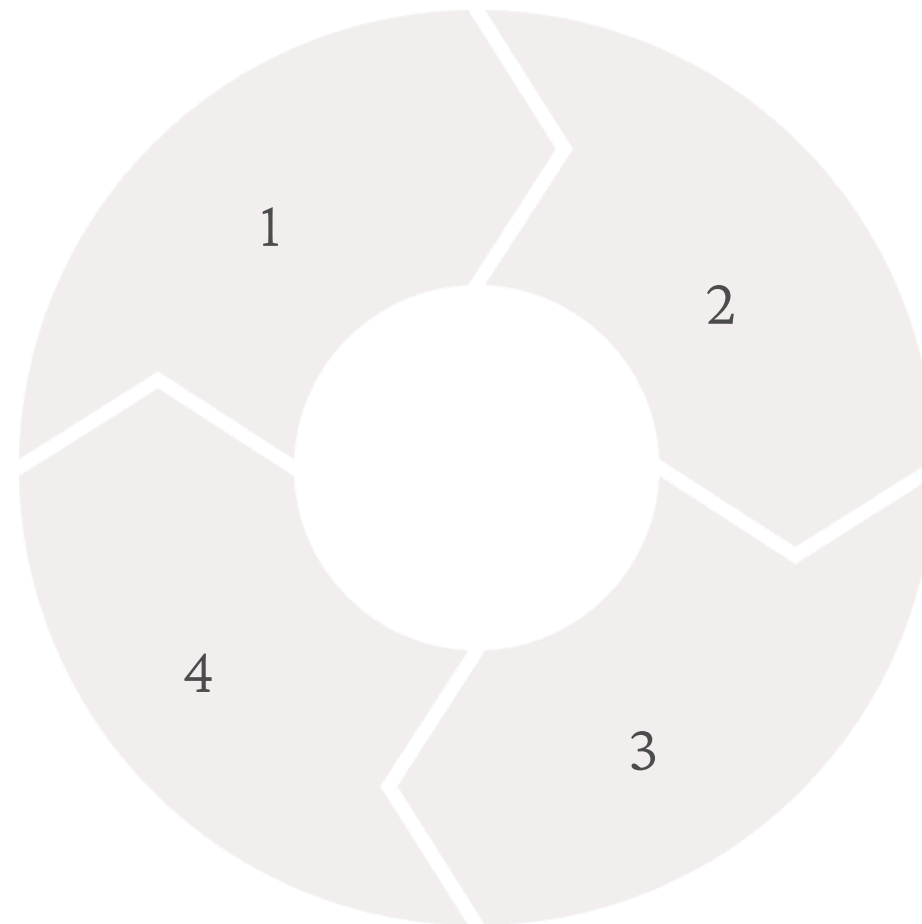
Принцип обґрунтованості рішень

Враховання обставин

Враховання всіх об'єктивних обставин справи та думок зацікавлених сторін.

Посилання на норми

Обов'язкові посилання на Конституцію та інші нормативно-правові акти.

Глибокий аналіз

Глибокий аналіз фактів та правових норм, що стосуються справи.

Мотивація рішень

Належне мотивування кожного положення прийнятого рішення.

Принцип обґрунтованості рішень, що приймаються Конституційним Судом, є важливою гарантією справедливості та законності його діяльності. Кожне рішення має бути у будь-якому разі мотивоване посиланнями на Основний Закон держави, Закони України, Укази Президента та інші нормативно-правові акти, що забезпечує його правову обґрунтованість.

Принцип обов'язковості рішень Конституційного Суду

1 Встановлення порядку виконання

Суд у своєму рішенні або висновку може встановити порядок і строки їх виконання, а також зобов'язати відповідні державні органи забезпечити контроль за виконанням рішення та дотриманням висновку.

2 Відповідальність за невиконання

За невиконання рішень та недодержання висновків Суду настає відповідальність відповідно до закону, що забезпечує ефективність конституційного контролю.

3 Юридична сила

Рішення та висновки Конституційного Суду мають найвищу юридичну силу та є обов'язковими до виконання на всій території України всіма органами державної влади.

UKNSINITIS

Повноваження Конституційного Суду України

Конституційність правових актів

КСУ приймає рішення щодо конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету міністрів України.

Офіційне тлумачення

Суд надає офіційне тлумачення Конституції України, що є обов'язковим для всіх суб'єктів правовідносин.

Міжнародні договори

КСУ перевіряє відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість.

Конституційна скарга

Суд перевіряє відповідність Конституції України законів України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні закон суперечить Конституції.

Підстави для визнання неконституційності правових актів

Невідповідність Конституції

Основною підставою для визнання акту неконституційним є його невідповідність положенням Конституції України, що є основним законом держави.

Порушення процедури

Порушення встановленої Конституцією України процедури розгляду, ухвалення або набрання чинності правовими актами є підставою для визнання їх неконституційними.

Перевищення повноважень

Якщо при прийнятті правового акту було перевищено конституційні повноваження, такий акт може бути визнаний неконституційним повністю або в окремих частинах.

THE UKRAINIAN A
LAWL KUSTAG

Склад Конституційного Суду України

18

Суддів

Конституційний Суд України складається з вісімнадцяти суддів, які призначаються рівними квотами.

6

Від Президента

Президент України призначає шість суддів Конституційного Суду на конкурсних засадах.

6

Від Верховної Ради

Верховна Рада України призначає шість суддів Конституційного Суду на конкурсних засадах.

6

Від з'їзду суддів

З'їзд суддів України призначає шість суддів Конституційного Суду таємним голосуванням.

Дорадча група експертів

Президент України

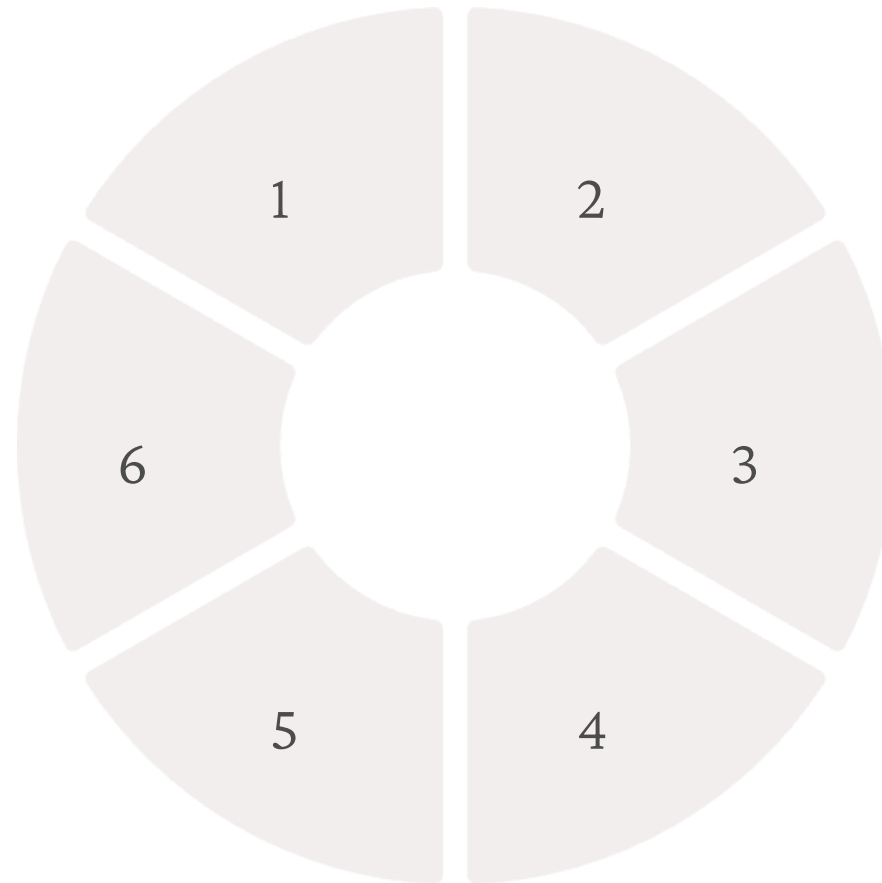
Призначає одного експерта до складу дорадчої групи, яка оцінює кандидатів на посаду судді КСУ.

Громадські об'єднання

Збори представників громадських об'єднань, які здійснюють діяльність у сфері конституційної реформи, призначають одного експерта.

Вищі юридичні навчальні заклади

З'їзд представників вищих юридичних навчальних закладів та наукових установ призначає одного експерта.

Верховна Рада України

Призначає одного експерта до складу дорадчої групи для оцінювання моральних якостей і рівня компетентності кандидатів.

З'їзд суддів України

Призначає одного експерта до складу дорадчої групи, що сприяє суб'єктам призначення суддів КСУ.

Національна академія правових наук

Призначає одного експерта до складу дорадчої групи для оцінювання кандидатів на посаду судді КСУ.

Процедура призначення суддів Президентом України

Створення конкурсної комісії

Президент України створює конкурсну комісію для відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України.

1

Рекомендація кандидатів

Конкурсна комісія ухвалює рішення про рекомендацію кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України.

3

Проведення конкурсного відбору

Конкурсна комісія здійснює відбір кандидатур на конкурсних засадах, оцінюючи їх відповідність встановленим вимогам.

2

Видання Указу

Президент України видає Указ про призначення на посаду судді КСУ протягом тридцяти днів з дня ухвалення конкурсною комісією рішення про рекомендацію.

4

Призначення суддів Верховною Радою України

Оголошення конкурсу

Верховна Рада України оголошує конкурсний відбір не пізніше як за 90 днів до дня закінчення строку повноважень або досягнення граничного віку перебування на посаді судді КСУ.

Прийом документів

Апарат Верховної Ради протягом 30 днів з дня оприлюднення оголошення приймає від осіб, які претендують на участь у конкурсному відборі, документи та реєструє їх.

Розгляд профільним комітетом

Подані документи розглядаються профільним комітетом на предмет відповідності всім необхідним вимогам, після чого передаються до Апарату Верховної Ради.

Рейтингове голосування

Верховна Рада проводить рейтингове голосування для визначення кандидата, який отримав найбільшу кількість голосів народних депутатів.

Голосування за призначення

Верховна Рада голосує за призначення на посаду судді Конституційного Суду України кандидата, який отримав найбільшу кількість голосів під час рейтингового голосування.

Призначення суддів з'їздом суддів України

1

Оцінка кандидатів Дорадчою групою

Дорадча група експертів оцінює кандидатів за критеріями високих моральних якостей та визнаного рівня компетентності у сфері права.

2

Рейтингове голосування

З'їзд суддів України проводить рейтингове голосування серед кандидатів, які отримали від Дорадчої групи оцінку "відповідає".

3

Таємне голосування за призначення

До бюлетеня для таємного голосування включається кандидат, який за підсумками рейтингового голосування отримав найбільшу кількість голосів делегатів з'їзду.

4

Прийняття рішення

Рішення з'їзду суддів України про призначення на посаду судді Конституційного Суду підписують головуючий на з'їзді та секретар.

Обрання Голови Конституційного Суду

1

Спеціальне пленарне засідання

Після формування складу Конституційного Суду проводиться спеціальне пленарне засідання.

2

Висування кандидатур

Судді Конституційного Суду пропонують кандидатури на посаду Голови КСУ.

3

Таємне голосування

Проводиться таємне голосування шляхом подання бюлетенів з кандидатурами.

4

Обрання Голови

Головою Конституційного Суду вважається обраний кандидат, за якого проголосувало більше половини конституційного складу суддів КСУ.

Голова Конституційного Суду обирається на один трирічний строк з числа суддів КСУ. Обрання Голови самими членами Суду є додатковою гарантією незалежності Конституційного Суду від інших гілок влади.

Органи Конституційного Суду України

Робота Конституційного Суду України відбувається у вигляді засідань його органів. Велика палата здійснює практично усі основні повноваження Суду. Сенати розглядають питання щодо конституційності законів за конституційними скаргами. Колегії вирішують питання щодо відкриття конституційного провадження у справах.

Сенати Конституційного Суду України

Формування складу

Склад сенатів формується на спеціальному пленарному засіданні КСУ шляхом жеребкування та затверджується постановою КСУ.

Голова Конституційного Суду та заступник Голови Конституційного Суду головують на засіданнях Сенатів без проведення жеребкування.

Кворум та проведення засідань

Сенат розглядає справи за участю щонайменше шести суддів. У разі відсутності головуючого, засідання проводить старший за віком Суддя, що входить до складу відповідного Сенату, що забезпечує безперервність роботи органу.

Повноваження

До повноважень Сенатів належить розгляд питань щодо конституційності законів України або їх окремих положень, що надійшли до Суду за конституційними скаргами. Це дозволяє ефективно розглядати скарги громадян щодо порушення їхніх конституційних прав.

Колегії суддів Конституційного Суду

Формування колегій

На спеціальному пленарному засіданні шляхом жеребкування в межах сенатів Суд утворює колегії у складі трьох суддів. Один і той самий Суддя не може входити на постійній основі до складу кількох колегій, що забезпечує рівномірний розподіл навантаження.

Повноваження колегій

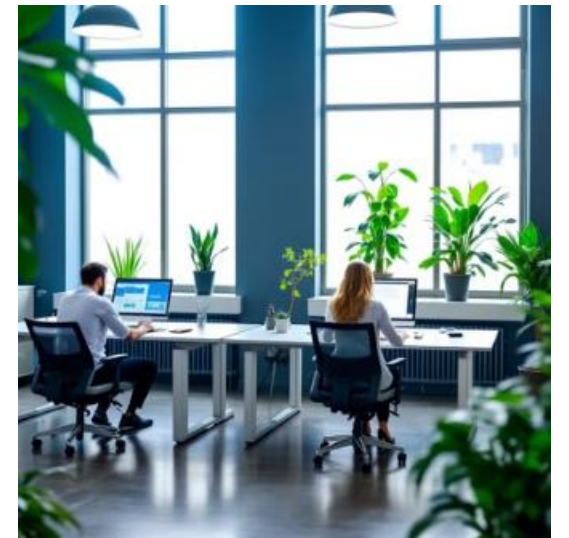
До повноважень Колегії належить вирішення питань щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням, конституційним зверненням, конституційною скаргою. Це перший етап розгляду справ у Конституційному Суді.

Тимчасове залучення суддів

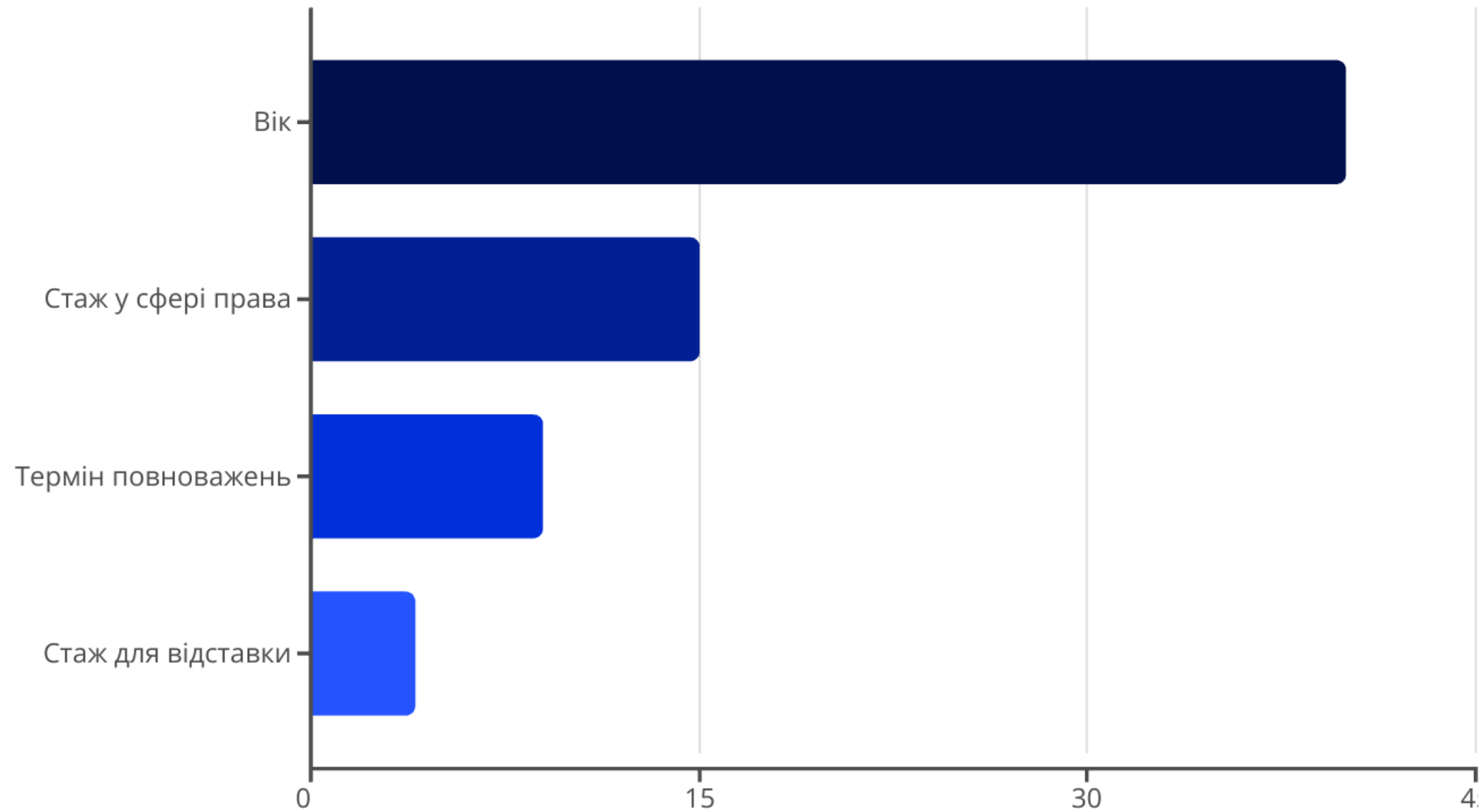
Суддя Конституційного Суду однієї Колегії суддів може бути тимчасово залучений до участі у роботі іншої — у разі відсутності кворуму останньої. Це забезпечує безперервність роботи Суду та своєчасний розгляд справ.

Допоміжні органи Конституційного Суду

При Конституційному Суді функціонують важливі допоміжні органи: науково-консультативна рада з числа висококваліфікованих фахівців у сфері права, Архів Суду для зберігання матеріалів діяльності, Бібліотека Суду з науковою та спеціальною літературою, а також редакційна колегія офіційного видання "Вісник Конституційного Суду України".

Вимоги до судді Конституційного Суду України

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ятнадцять років, високі моральні якості та є правником із визнаним рівнем компетентності.

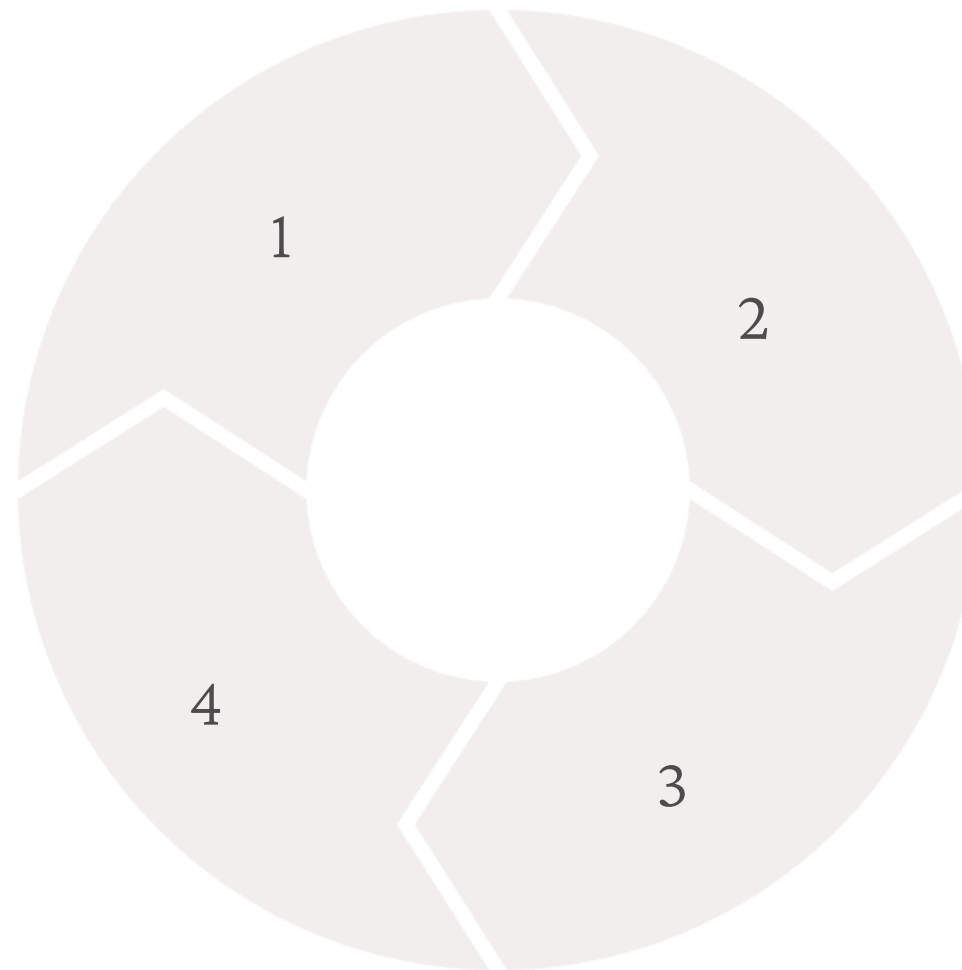
Правовий статус судді Конституційного Суду

Незалежність

Судді не можуть належати до політичних партій та профспілок, брати участь у політичній діяльності, мати представницький мандат.

Матеріальне забезпечення

Судді отримують винагороду та щомісячне довічне грошове утримання у відставці, що гарантує їх незалежність.

Недоторканність

Суддю не може бути притягнуто до відповідальності за голосування у зв'язку з ухваленням Судом рішень та надання ним висновків.

Професійна етика

Суддя у своїй діяльності та поза її межами дотримується встановлених стандартів професійної етики.

Припинення повноважень судді Конституційного Суду

Закінчення строку повноважень

Повноваження судді Конституційного Суду припиняються після закінчення дев'ятирічного строку, на який його було призначено, без можливості повторного призначення.

Досягнення граничного віку

При досягненні суддею сімдесяти років його повноваження автоматично припиняються відповідно до законодавства України.

Втрата громадянства

Припинення громадянства України або набуття суддею громадянства іншої держави є підставою для припинення його повноважень.

Юридичні підстави

Набрання законної сили рішенням суду про визнання судді безвісно відсутнім, оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним, а також обвинувальним вироком щодо нього.

Форми звернення до Конституційного Суду України

Конституційне подання

Письмове клопотання про визнання правового акту неконституційним або про необхідність офіційного тлумачення Конституції України. Суб'єктами права на конституційне подання є Президент України, щонайменше 45 народних депутатів, Верховний Суд, Уповноважений з прав людини, Верховна Рада АР Крим.

Конституційна скарга

Письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України закону, що застосований в остаточному судовому рішенні у справі особи. Суб'єктом права є особа, яка вважає, що застосований закон суперечить Конституції України.

1

2

3

Конституційне звернення

Письмове клопотання про надання висновку щодо відповідності Конституції України міжнародних договорів, питань референдуму, процедури імпічменту та інших питань. Суб'єктами права є Президент України, Верховна Рада, Кабінет Міністрів, щонайменше 45 народних депутатів.

Конституційне подання

Зміст подання

У конституційному поданні зазначаються: суб'єкт права на подання; відомості про представника; документи і матеріали, на які посилається суб'єкт; перелік документів, що додаються; обґрунтування тверджень щодо неконституційності акту.

Суб'єкти права

Право на конституційне подання мають: Президент України, щонайменше 45 народних депутатів України, Верховний Суд, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Верховна Рада Автономної Республіки Крим.

Предмет подання

Конституційне подання може стосуватися визнання правового акту неконституційним або офіційного тлумачення Конституції України, що є важливим механізмом конституційного контролю.

Конституційна скарга

1 Суб'єкт права

Суб'єктом права на конституційну скаргу є особа, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції. До суб'єктів права не належать юридичні особи публічного права.

2 Зміст скарги

У конституційній скарзі зазначаються особисті дані заявника, відомості про уповноважену особу, виклад судового рішення, опис перебігу справи, конкретні положення закону та Конституції, обґрунтування неконституційності.

3 Порядок підписання

Конституційну скаргу фізична особа підписує особисто. Якщо особа за станом здоров'я не може підписати скаргу, її підписує уповноважена особа. Скаргу юридичної особи підписує уповноважена на це особа.

Подання та попередня перевірка звернень

1

Подання звернення

Звернення до Суду надсилаються поштою або подаються безпосередньо до Секретаріату. Конституційне подання, конституційне звернення та конституційна скарга подаються державною мовою.

2

Попередня перевірка

Секретаріат здійснює попередню перевірку звернень. Якщо конституційна скарга за формою не відповідає вимогам Закону, керівник Секретаріату повертає її суб'єкту права.

3

Визначення Судді-доповідача

Суддя-доповідач визначається шляхом розподілу звернень між Суддями почергово, в алфавітному порядку за прізвищем, за датою надходження та номером реєстрації.

Повноваження Судді-доповідача

1 Вивчення матеріалів

Суддя-доповідач вивчає порушені у зверненні питання і готує матеріали на розгляд Колегії, Сенату або Великої палати Конституційного Суду.

2 Витребування документів

Має право витребувати документи та матеріали від Верховної Ради, Президента, Кабінету Міністрів, судів, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших установ.

3 Організаційні повноваження

Дає доручення підрозділам Секретаріату, залучає спеціалістів для консультацій, вносить пропозиції щодо призначення експертизи та залучення до участі в провадженні спеціалістів.

Відкриття конституційного провадження

Розгляд питання про відкриття

Питання щодо відкриття конституційного провадження вирішуються на засіданнях колегій, сенатів або Великої палати не пізніше одного місяця з дня визначення Судді-доповідача.

Повідомлення суб'єкта

Суб'єкт звернення має бути повідомлений про відкриття конституційного провадження у справі в десятиденний строк з дня постановлення відповідної ухвали.

1

2

3

Ухвалення рішення

За конституційним поданням та зверненням ухвалу про відкриття провадження постановляє колегія або Велика палата. За конституційною скаргою - Колегія або Сенат у разі незгоди з ухвалою Колегії.

Підстави для відмови у відкритті провадження

Неналежний суб'єкт

Звернення до Суду подано особою або органом, які не мають права на таке звернення згідно із законодавством.

Питання поза компетенцією

Неналежність до повноважень Суду питань, порушених у конституційному поданні, зверненні чи скарзі.

Формальні невідповідності

Невідповідність конституційного подання чи звернення вимогам, передбаченим Законом, або неприйнятність конституційної скарги.

Інші підстави

Втрата чинності актом або наявність рішення Суду щодо того самого предмета звернення, а також ухвал про відмову у відкритті провадження.

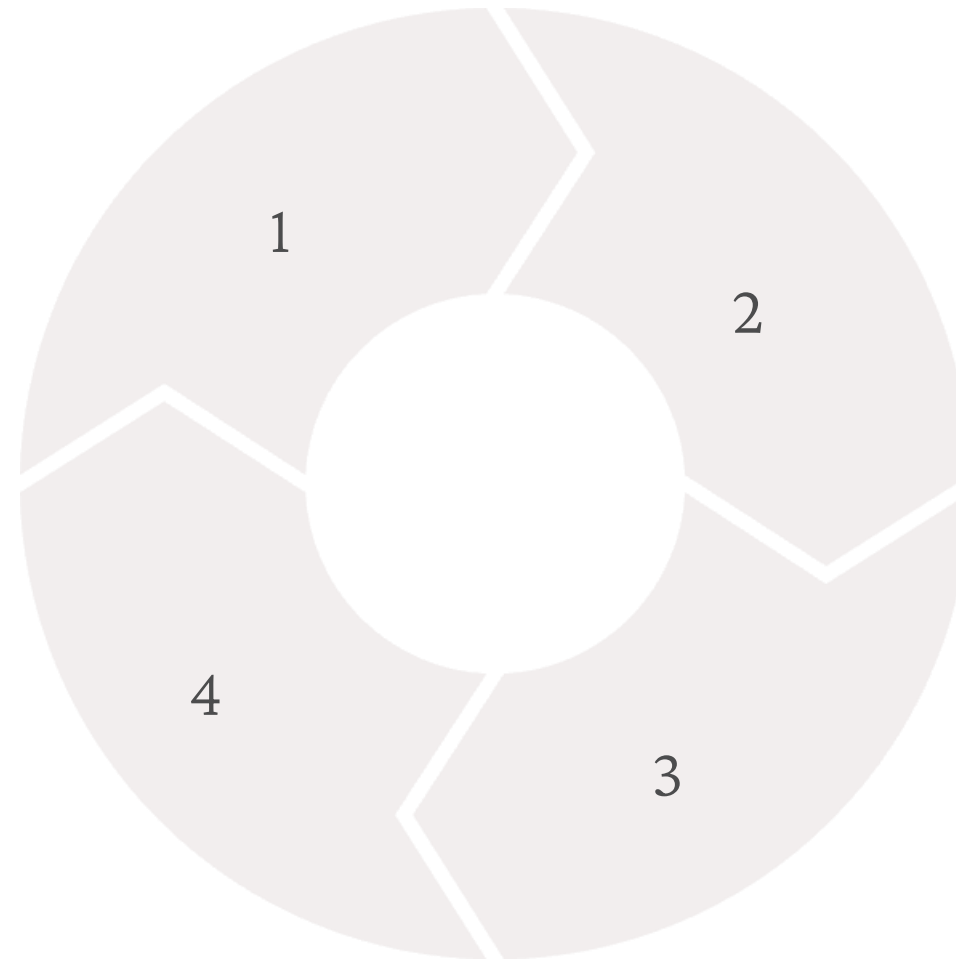
Розгляд справ у Конституційному Суді

Форми розгляду

Справи розглядаються в порядку письмового або усного провадження, основною формою є письмове.

Фіксація і конфіденційність

Відкрита частина засідання фіксується технічними засобами, закрита є конфіденційною.

Пленарні засідання

Розгляд справ здійснюється на пленарних засіданнях сенатів та Великої палати.

Кворум і голосування

Засідання Сенату повноважне за присутності щонайменше шести суддів. Ухвала приймається більшістю голосів.

Під час підготовки та розгляду справи Колегія, Сенат або Велика палата можуть витребувати документи від державних органів, призначати експертизу та залучати спеціалістів, викликати посадових осіб, експертів та свідків для забезпечення об'єктивного розгляду.

Учасники конституційного провадження

Суб'єкти права на звернення

Особи або органи, які подали конституційне подання, звернення чи скаргу, або уповноважені особи, що діють від їхнього імені.

Органи та посадові особи

Органи або посадові особи, які ухвалили акт, що є предметом розгляду в Суді, а також залучені Судом до участі у розгляді справи.

Залучені учасники

Свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі та інші особи, участь яких необхідна для забезпечення об'єктивного і повного розгляду справи.

Учасники конституційного провадження мають право знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, викладати свої думки, ставити запитання, заявляти клопотання та подавати заяви про відвід Судді. За неповагу до Суду або порушення порядку учасники несуть відповідальність згідно із законом.

Ухвалення та виконання рішень Суду

Прийняття рішення

Суд ухвалює рішення, надає висновки, постановляє ухвали та видає забезпечувальні накази іменем України. Суддя не має права утримуватися від голосування.

Оприлюднення

Рішення надсилається учаснику провадження не пізніше наступного робочого дня та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Суду. Публікація здійснюється у "Віснику Конституційного Суду України".

Виконання

Суд може встановити порядок і строки виконання рішення та зобов'язати державні органи забезпечити контроль. За невиконання рішень настає відповідальність згідно із законом.

Рішення і висновки Суду є остаточними і не можуть бути оскарженими. Вони підписуються окремо суддями, які голосували на їх підтримку, і суддями, які голосували проти. Строк конституційного провадження не повинен перевищувати шість місяців, а в деяких випадках – тридцяти календарних днів.